

Kritische stikstof en zuur depositieniveaus voor vegetatie en natuurdoeltypen: beleidsrelevantie, afleiding en betrouwbaarheid

Gert Jan Reinds

Wim de Vries, Han van Dobben, Arjen van Hinsberg

Inhoud

- Achtergrond en beleidsrelevantie
- Empirische kritische depositieniveaus voor stikstof
- Kritische depositieniveaus via iteratie met dynamische model SMART2-MOVE voor vegetatietypen
- Kritische depositieniveaus met statische versie SMART2-MOVE voor natuurdoeltypen
- Onzekerheid, (Internationale) validatie en dataverzameling
- Conclusies

Achtergrond: kritische depositie niveau

Definitie Kritisch depositie niveau:

Een kwantitatieve maat voor de blootstelling aan depositie waar beneden significante schadelijke effecten op het ecosysteem volgens de huidige kennis niet optreden

Achtergrond: negatieve effecten stikstof

- Effecten in de bodem (pH, zware metalen, ...) en het grondwater (nitraat concentratie)
- Effecten op de soortensamenstelling van vegetaties b.v. via beïnvloeding van concurrentie-verhoudingen
- Verhoogde gevoeligheid van bomen/gewassen voor stress factoren zoals droogte, plagen, ...
- Effecten op fauna als gevolg van vegetatieveranderingen

Achtergrond: negatieve effecten stikstof

Negatieve effecten afhankelijk van:

- Mate van blootstelling:

- Hoogte belasting (3-40 kg versus achtergrond van enkele kg)
- Duur van de belasting en historie van de belasting
- Vorm van de belasting (NO_x versus NH_3)

- Gevoeligheid ecosysteem

- Type receptor (bodem, grondwater, soorten, ..)
- Type ecosysteem (hoogveen vs kwelder: 5-10 vs 30-35 kg/ha/jr)
- beperking overige voedingsstoffen
- beheer

Beleidsrelevantie; recente aandacht

Vogel en habitat richtlijn: stikstof als bedreiging van instandhouding van biodiversiteit in Natura 2000 gebieden

(De Habitatrichtlijn heeft twee beschermingsstrategieën:
de bescherming van natuurlijke habitats en habitats van een aantal specifieke soorten (gebiedsbescherming);
de strikte bescherming van soorten die belang zijn voor de Europese Unie (soortenbescherming).

Beleidsrelevantie; recente aandacht

- Investeringsbudget Landelijk Gebied
  - Afspraken tussen Rijk en Provincies over aanpak van milieuknelpunten in de EHS
  - Stikstofdepositie is één van de knelpunten waarop gefocust wordt
- Conventie van Biodiversiteit: 2010-doelstelling
  - In belangrijke mate verminderen, resp. stoppen van het verlies aan biodiversiteit uiterlijk in 2010
  - 'Stikstofdepositie' is één van de 'headline' indicatoren waarmee de 2010-doelstelling gevolgd gaat worden

Beleidsrelevantie; internationaal

- Kritische depositie niveaus voor stikstof als nutrient, worden internationaal berekend met een vaste kritische concentratie van 0.2 of 1 mg/l gebaseerd op waarnemingen in Zweden die zwak onderbouwd zijn
- Gebruik van deze concentraties leidt tot zeer lage kritische depositie niveaus voor N die slecht correleren met empirische kritische depositie niveaus
- Een achtergronddocument is geschreven dat uitgebreid overzicht geeft van gebruikte en beschikbare data, methodes en resultaten van biodiversiteit gerelateerde kritische depositie niveaus voor N (De Vries et al., 2006)

Empirische kritische depositieniveaus voor stikstof

Empirische kritische depositieniveaus; methodes

- Experimenten met toevoegen van stikstof op plot (of catchment) niveau

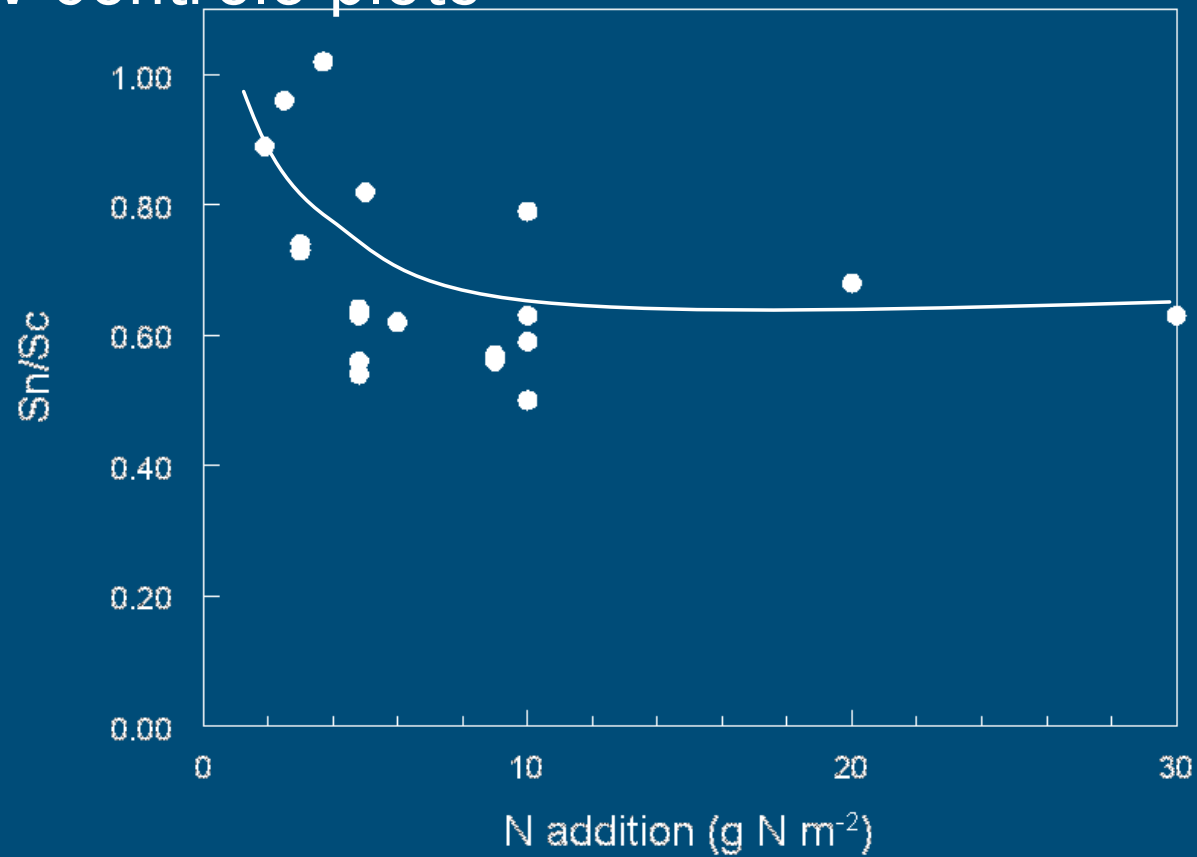
- Potproeven met N additie
- Interpretatie van historische gegevens
- Correlatieve studies
- Gebaseerd op veldgegevens, metingen

Voorbeelden empirische kritische depositieniveaus

Ecosysteem type (EUNIS klasse)	Effect indicator	Empirisch kritisch depositie niveau (kg/ha/j)
<i>Grasland habitats (E)</i>		
Laagland graslanden	Toename grassen, afname diversiteit	20-30
Niet-mediterrane droge zure/neutrale graslanden	Toename stikstofminnende grasachtigen, afname typische soorten	10-20
(Korst)mos gedomineerde berg ecosystemen	Effecten op bryophyten and korstmossen	5-10
<i>Bos habitats (G)</i>		
Effect op Mycorrhizae	Afname productie, afname ondergrondse soorten samenstelling	10-20
Effect op vegetatie	Veranderde soortensamenstelling; Toename stikstofminnende soorten; Toename gevoeligheid voor parasieten (insecten, schimmels...)	10-15

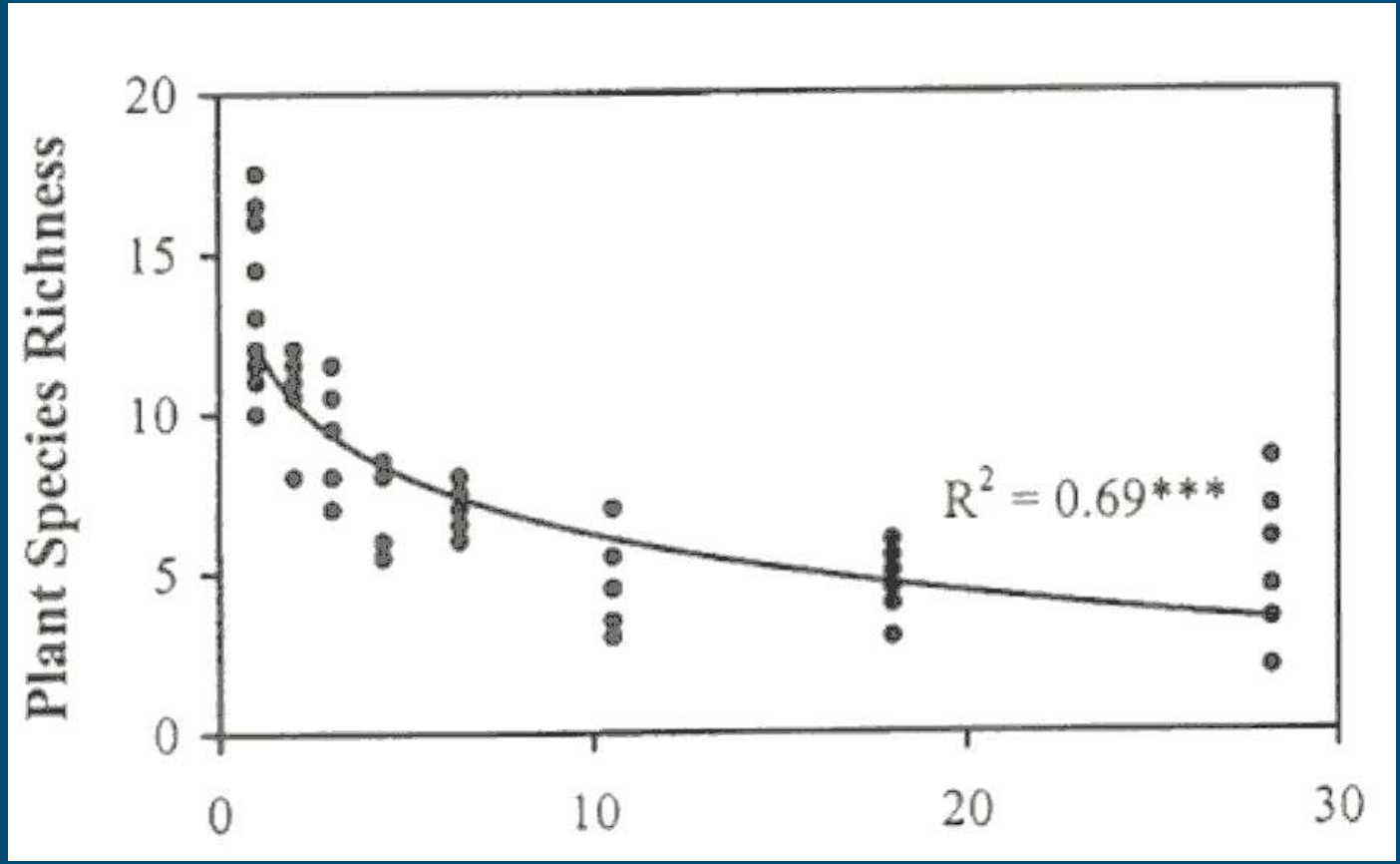
Empirische kritische depositieniveaus : manipulatie

Graslanden Europa: 8 landen; afname soortenrijkdom t.o.v controle plots

Empirische kritische depositieniveaus : manipulatie

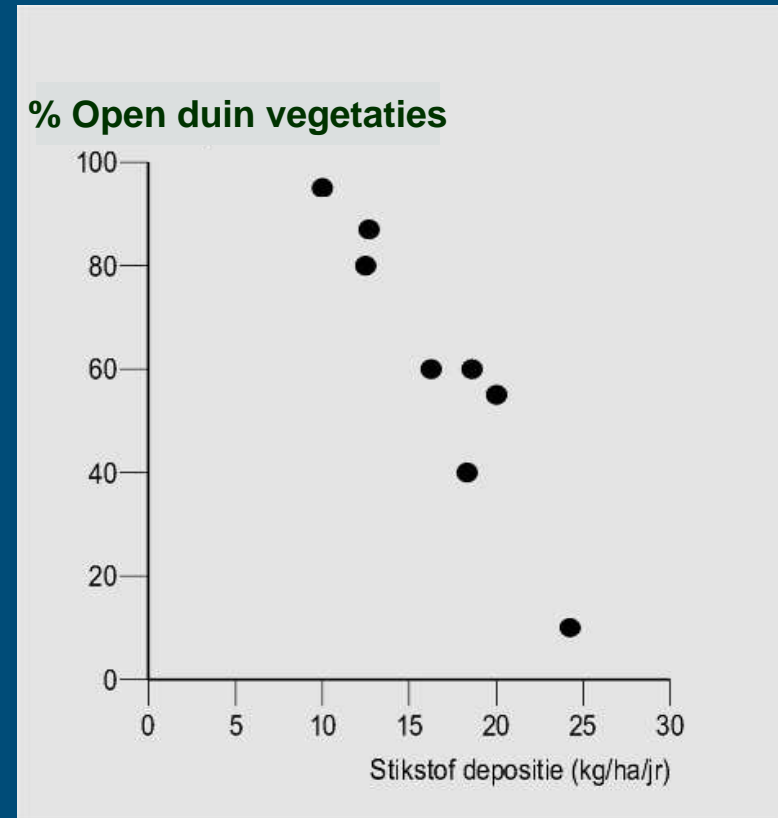
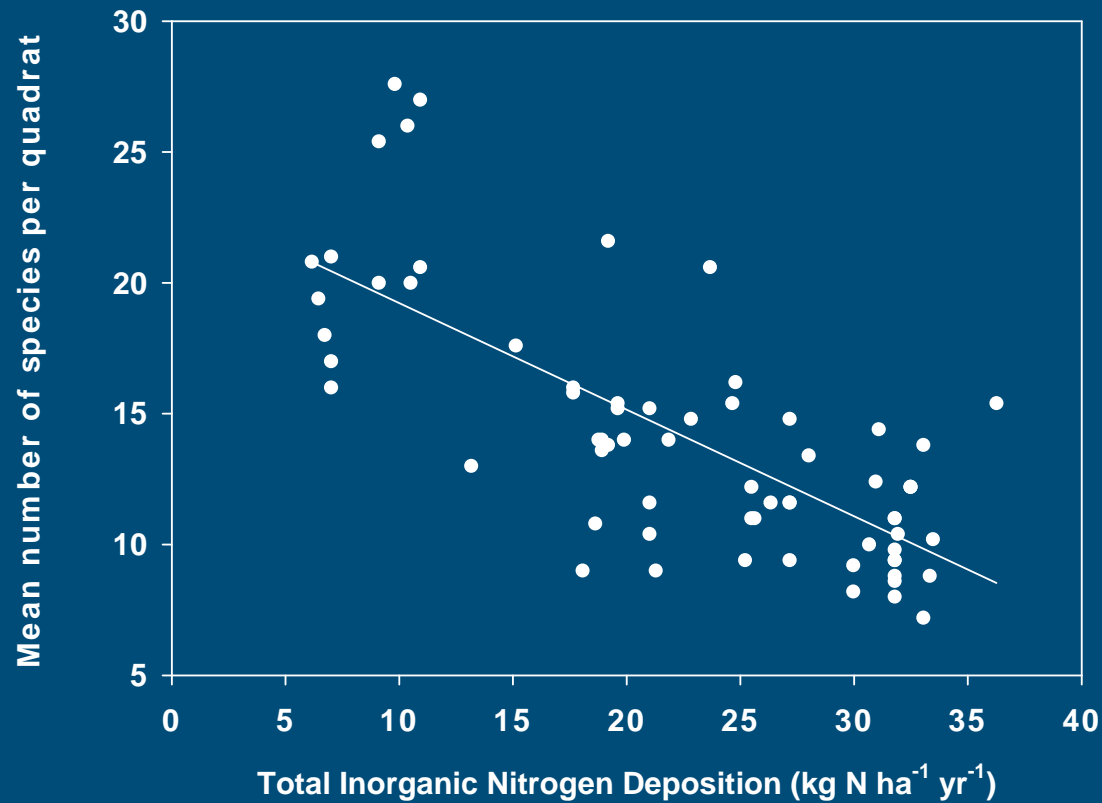
Grasland in USA 34 sites

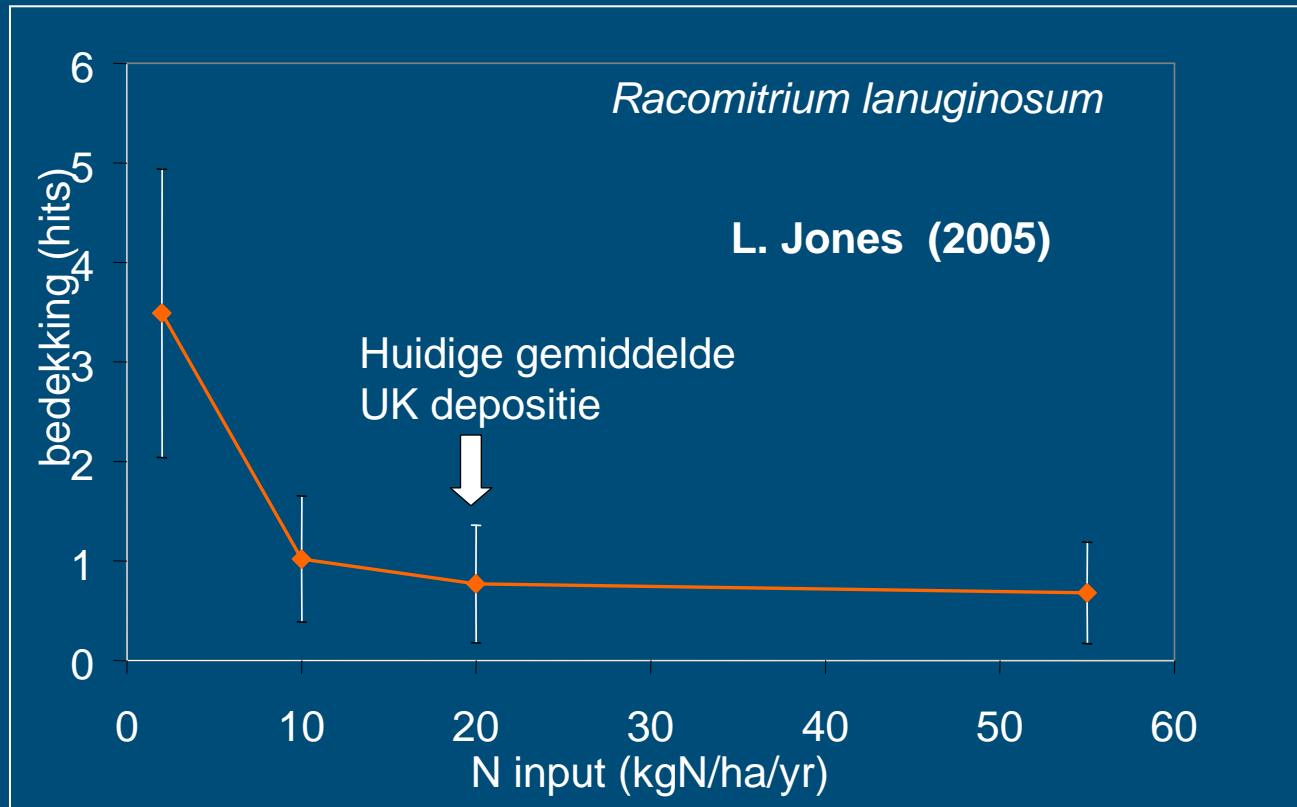
N additie (gN/m²/j-1)

Effect van N depositie op soortenrijkdom; correlatief

Grasland soortenrijkdom versus N depositie voor 68 sites
(Stevens et al., 2004)

N depositie

N afname

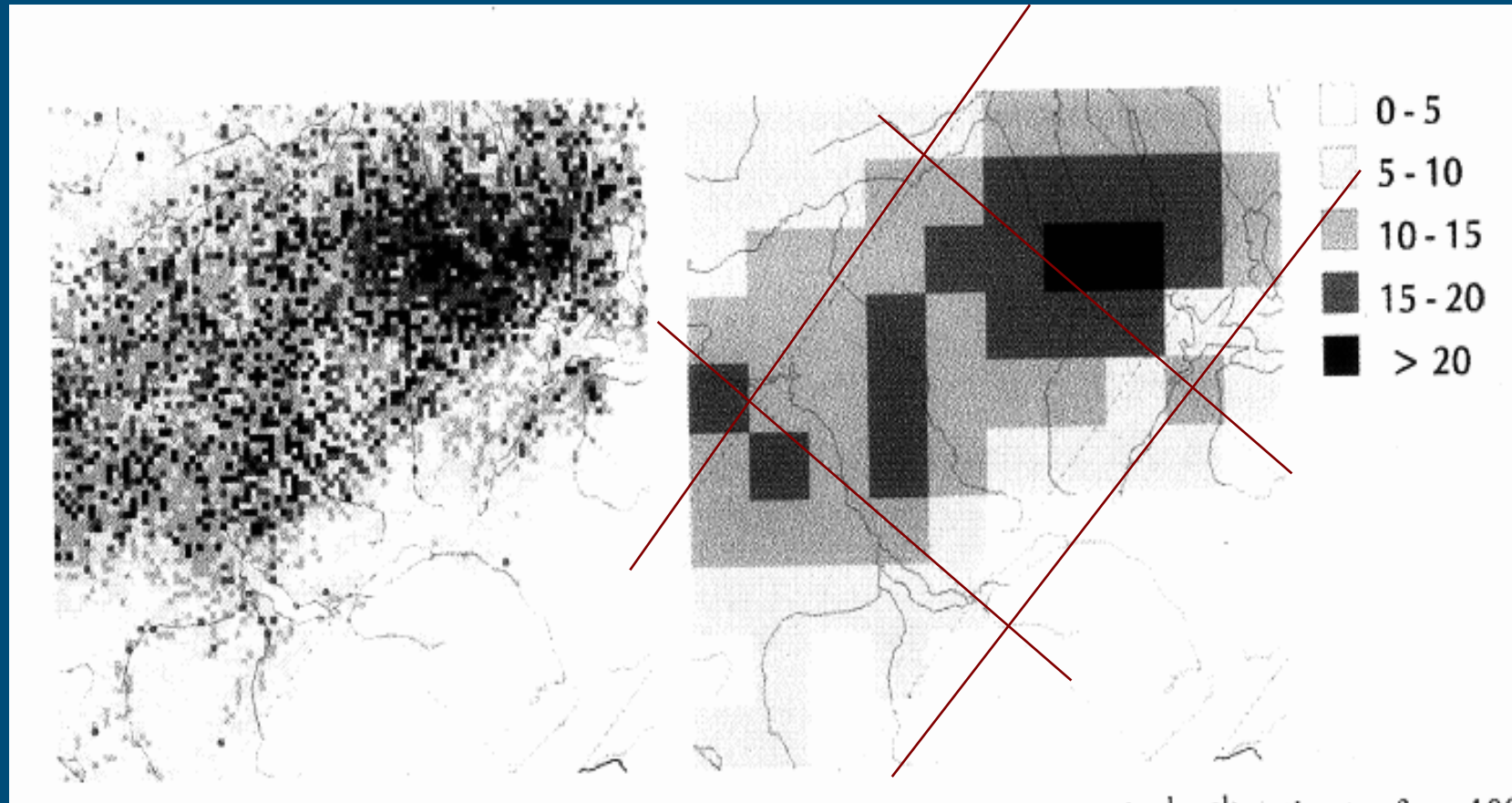
N toevoeging

Empirische critical loads; nadelen

- Soortenrijkdom wordt gekoppeld aan N depositie en N additie, kritisch depositie niveau is hier direct aan gekoppeld: nauwkeurigheid van de schatting van de (achtergronds) depositie wordt zo erg belangrijk.
- Bij N additie experimenten in hoogbelaste gebieden is het gevaar dat geen effecten worden gevonden.
- Geen mogelijkheid voor uitspraken over toekomstige effecten bij veranderende depositie, of over snelheid van herstel bij wegnemen overschrijding kritisch depositie niveau.

Depositie schatting: lokaal versus regionaal

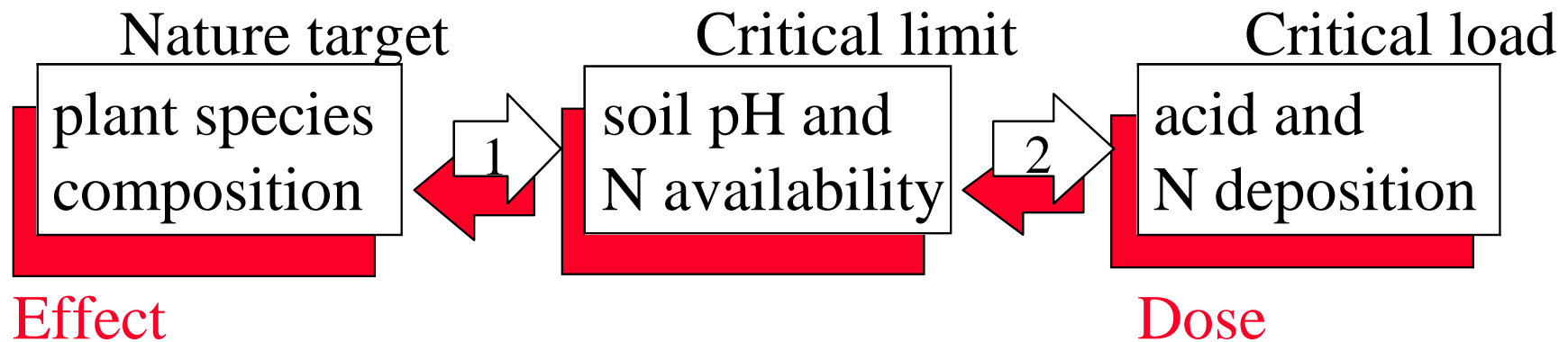

N depositie in kg.ha⁻¹.jaar⁻¹ voor een gebied in Zwitserland van 100 × 100 km; links voor een resolutie van 1×1km; rechts voor 10 ×10km. Rode lijnen geven EMEP 50×50 km grid aan

Kritische depositieniveaus met dynamische model SMART2-MOVE voor vegetatietypen

(Gebaseerd op Han van Dobben et al., 2005
Simulation of Critical Loads for
Nitrogen for Terrestrial Plant Communities in The Netherlands)

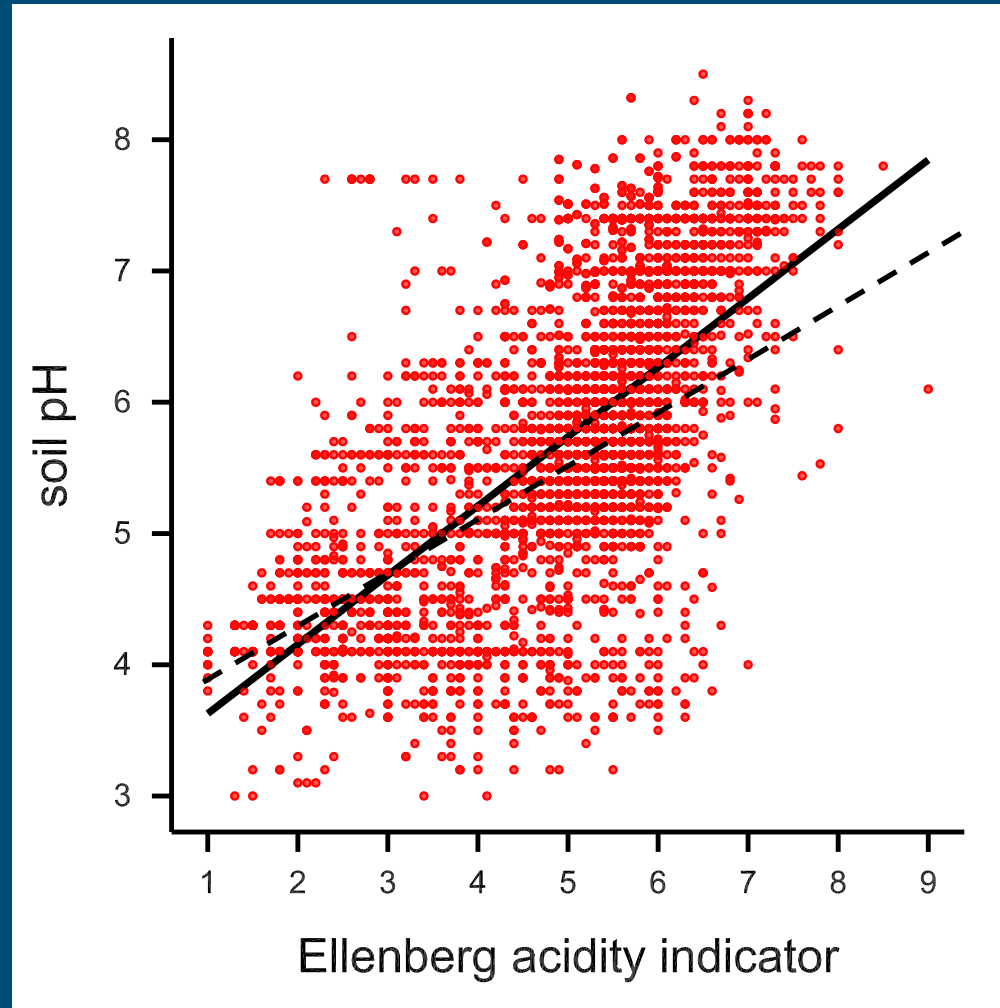
Iteratieve methode met dynamisch model : methode

Iteratieve methode met dynamisch model : methode

- Bepaal per vegetatietype de randvoorwaardes in termen van pH en N beschikbaarheid
- Reken iteratief met een dynamisch model, waarbij de depositie steeds wordt veranderd totdat de gewenste pH en N beschikbaarheid worden bereikt in een ver weg gelegen jaar (SMART2)

Afleiden pH criterium op basis van Ellenberg zuur indicator

Afleiden randvoorwaarden

- Afleiden randvoorwaarden voor N beschikbaarheid wordt bemoeilijkt door gebrek aan data en gebrek aan een goede relatie tussen Ellenberg N indicator uit het veld en een N beschikbaarheids maat; gekozen voor terugrekenen N beschikbaarheid aan de hand van historische depositie en bodem/vegetatie karakteristieken

Iteratieve procedure; nadelen

- Het aantal runs is beperkt dus wordt vaak de SO_2 depositie constant verondersteld of de ratio N-S depositie
- Geen echte steady state, want er wordt niet oneindig lang doorgerekend
- N beschikbaarheid wordt teruggerekend
- Tijdrovend

Resultaten iteratieve depositie niveaus: per bodemtype (kg N ha⁻¹.y⁻¹)

Bodemtype	Gem.	±	SA	(N)
Arm zand	18.4	±	9.6	(49)
Rijk zand	20.5	±	6.4	(24)
kalkrijk zand	22.3	±	3.9	(40)
Kalkloze klei	23.9	±	3.3	(30)
Kalkrijke klei	26.0	±	5.9	(48)
löss	13.2	±	*	(1)
Veen	23.4	±	10.0	(35)
Gemiddeld	22.4	±	7.6	(227)

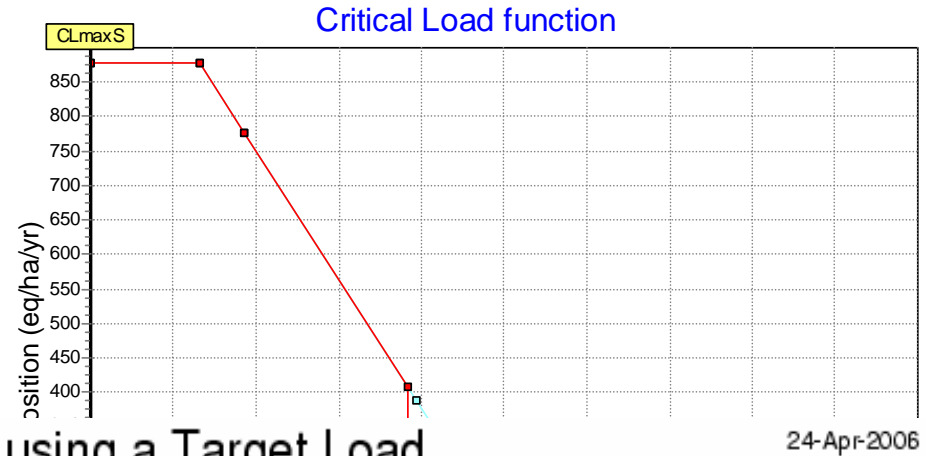
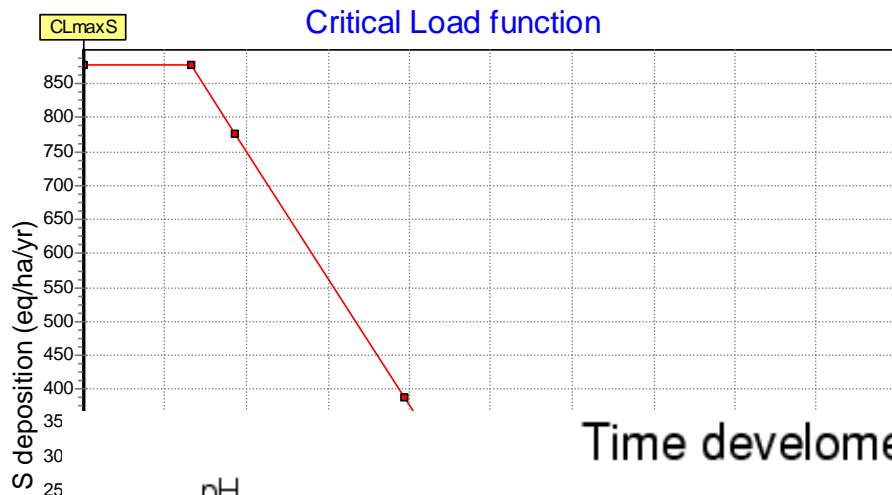

Kritische depositieniveaus met statische versie SMART2-MOVE voor natuurdoeltypen

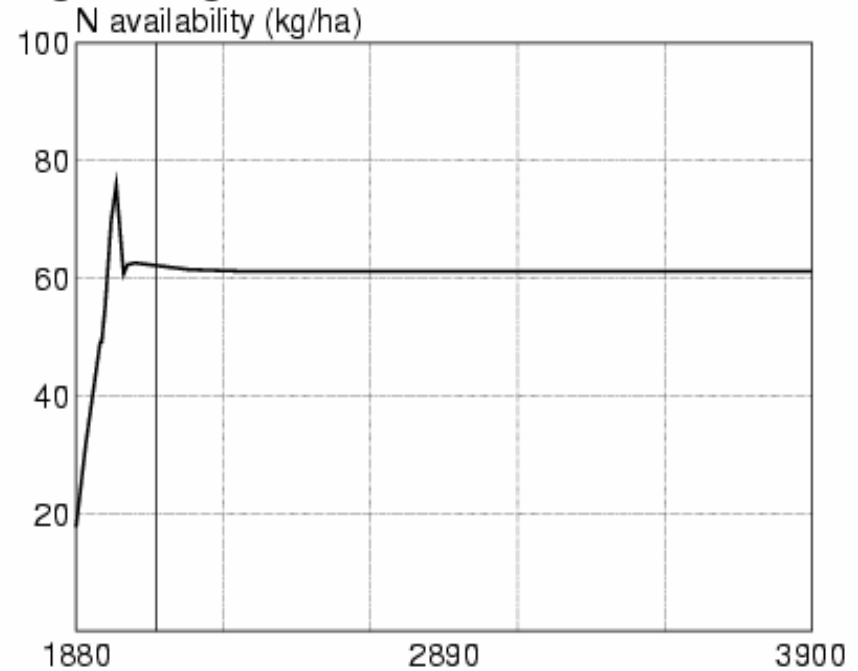
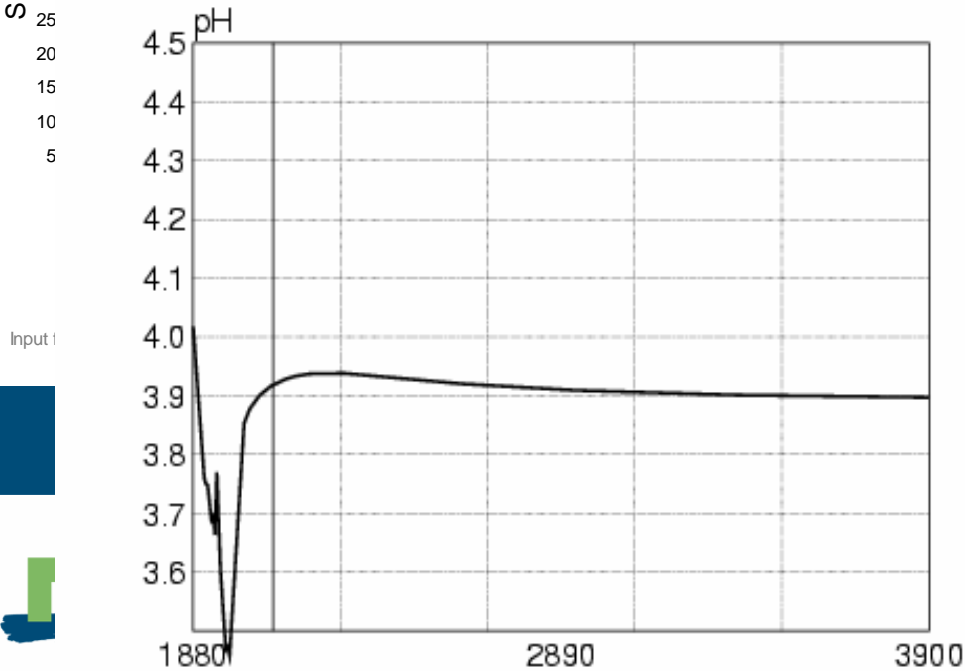
Statische versie SMART2

- In 2004 is een echt statisch model afgeleid van SMART2 die de werkelijke bij SMART2 behorende kritische depositie niveaus bepaalt voor stikstof en zuur
- Volledige interne consistentie tussen dynamische en statische berekeningen: relevant omdat dynamische berekeningen steeds belangrijker worden
- Met SMART2-MOVE zijn voor de UN-ECE inmiddels kritische depositie niveaus berekend voor NL

SMART2 statisch; kritische depositie functies

Time development using a Target Load

Randvoorwaarden

NDT	NAAM	EUNIS	SOILT	VEG	NAV_MAX	PH_MIN
1	HI-3.1 heuvellandbeek	C2	ALL	GRP	10.7047	5.604
2	HI-3.2 zoet watergemeenschap	C1	ALL	GRP	7.5567	4.798
3	HI-3.3 rietland en ruigte	D4.1	ALL	GRP	10.9469	4.621
4	HI-3.4 kalkgrasland	E1.26	ALL	GRP	4.8929	5.892
5	HI-3.5 droog loessgrasland	E1.7	ALL	GRP	4.4086	4.396
6	HI-3.6 bloemrijk grasland	E1.7	ALL	GRP	4.4086	4.396
7	HI-3.7 vochtig schraalgrasland	E3.5	ALL	GRP	4.8929	4.996
8	HI-3.8 struweel, mantel- en zoombegroeiing	G1	ALL	DEC	9.0096	5.884
9	HI-3.9 hakhout	G1	ALL	DEC	10.4626	4.842

Randvoorwaardes op basis regressie pH en N beschikbaarheid met Ellenberg getallen:

$$pH(H_2O) = 0.424 + \frac{39.38}{12.901 - E_R}$$

Voor N beschikbaarheid relatie met productiviteit en bijbehorende stikstof productie...

SMART2 statisch versus empirische niveaus

EUNIS Klasse	Empirische CL	SMART2 CL
Forest (G)	10-20	16.8 (12.9 - 18.2)
Raised bogs (D1)	5-10	6.1 (6.1 – 6.1)
Salt marsh (A2.64/65)	30-40	30.0 (30.0 – 34.1)
Dry and neutral grasslands (E1.7)	10-20	8.0 (8.0 – 8.0)
Semi-dry calcareous grasslands (E1.26)	15-25	12.4 (12.4 – 12.4)
Moist and wet oligotrophic grasslands (E3.5)	10-20	12.6 (12.6 – 12.6)
Coastal dune heaths (B1.5)	10-20	15.5 (14.4 – 15.5)
Dry heaths (F4.2)	10-20	19.8 (9.4 – 17.1)

SMART2 statisch, verbeterpunten

- Verbetering randvoorwaarden pH en stikstofbeschikbaarheid door metingen en evt. update concepten
- Afstemming NDT en bodem/GT/kwel combinaties: NDT is soms gekoppeld aan 'verkeerde' bodem-kwel eenheid
- NDT specifiekere parameterisatie van het model
- Berekening systemen met brakke/zoute kwel en kalkrijke systemen met kwel verbeteren

Onzekerheid, (Internationale) validatie en dataverzameling

Resultaten iteratieve depositie niveaus: per bodemtype (kg N ha⁻¹.y⁻¹)

Bodemtype	Gem.	±	SA	(N)
Arm zand	18.4	±	9.6	(49)
Rijk zand	20.5	±	6.4	(24)
kalkrijk zand	22.3	±	3.9	(40)
Kalkloze klei	23.9	±	3.3	(30)
Kalkrijke klei	26.0	±	5.9	(48)
löss	13.2	±	*	(1)
Veen	23.4	±	10.0	(35)
Gemiddeld	22.4	±	7.6	(227)

Onzekerheidsbronnen

- fouten of oversimplificatie in procesbeschrijvingen in model
- onzekerheid in modelparameters
- onzekerheid in invoerdata
- locale optima

Onzekerheid in afleiden randvoorwaardes

- Randvoorwaarde op basis Ellenberg indicator waarde op basis van regressie:

$$N_{av} = a \pm se + b \pm se \cdot Ellenb + \varepsilon \pm se$$

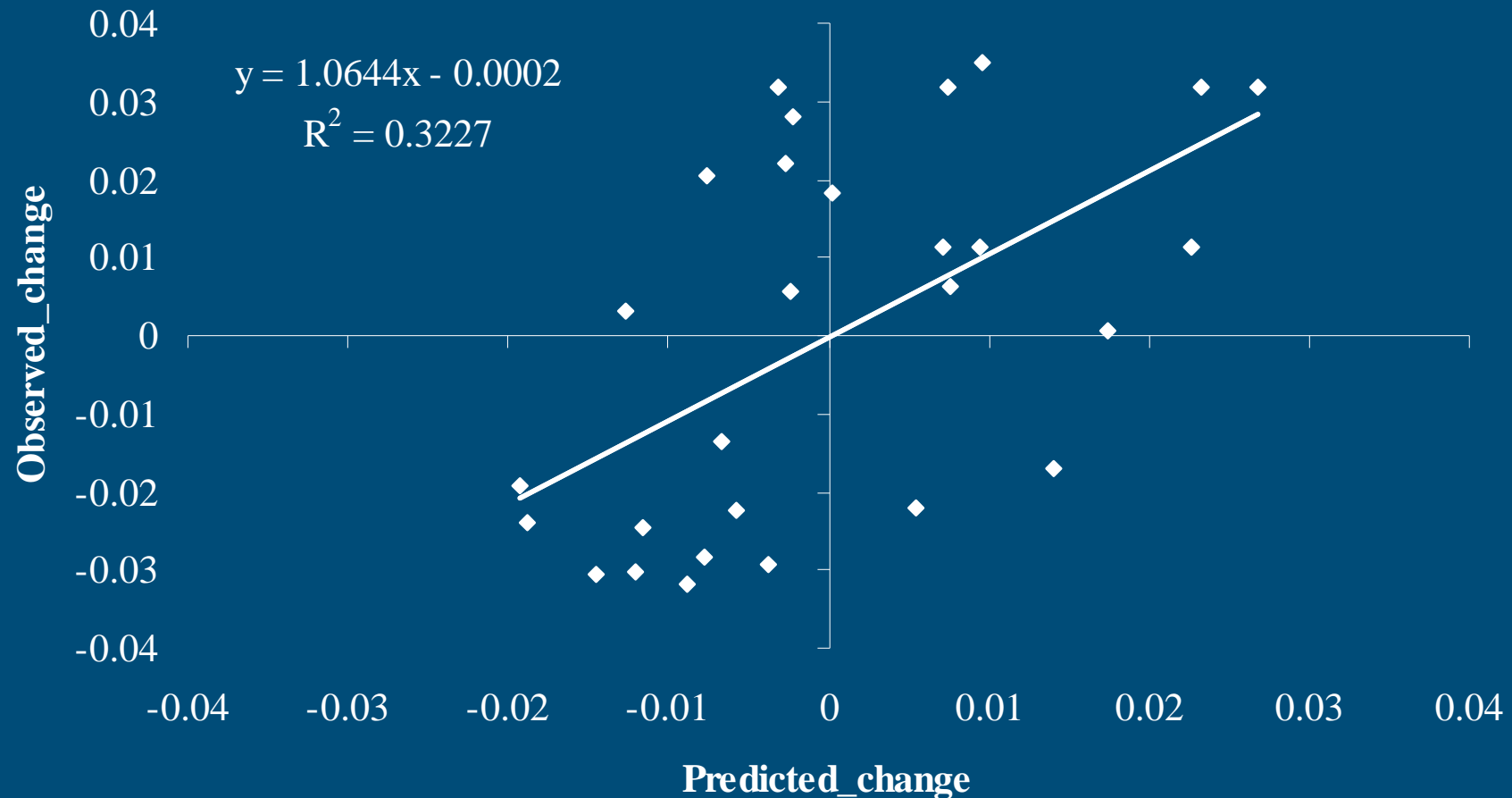
↓
parameter onzekereheid

↓
niet verklaarde systeem variantie (usv)

- parameter onzekerheid → onzekerheid in gemiddelde kritische depositieniveau per type; te reduceren door meer waarnemingen
- USV → Systeem onzekerheid; onafhankelijk van aantal waarnemingen (oorzaak: soort komt voor bij verschillende N beschikbaarheid; geschatte N beschikbaarheid is niet correct)

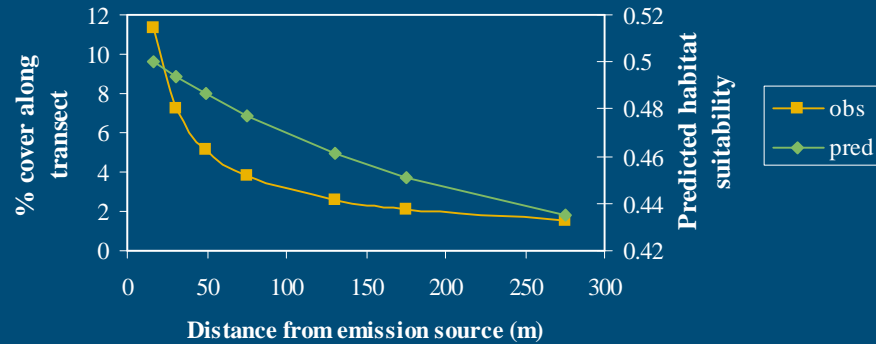
Gebruik van MOVE in GB (GBMOVE) en validatie

Veranderingen plantensoorten veengebied tussen 1971 en 2001

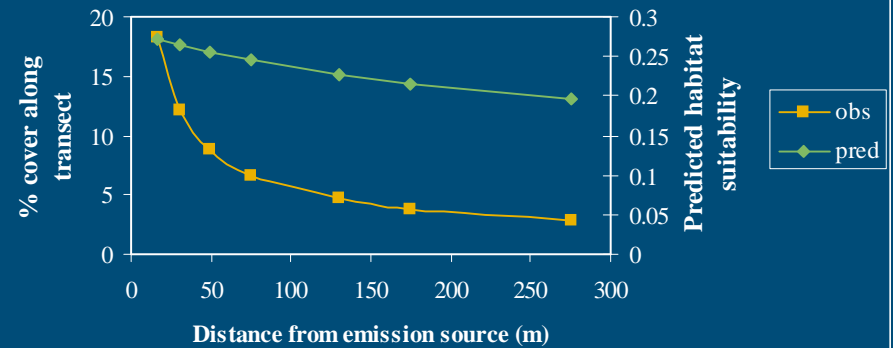

Gebruik van MOVE in GB (GBMOVE) en validatie

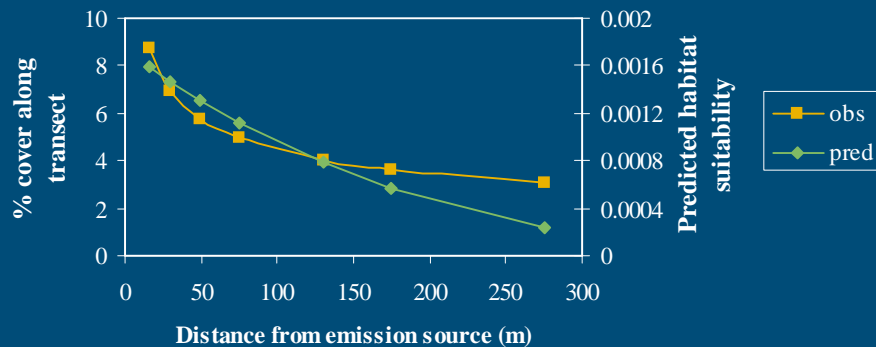
Chamerion angustifolium

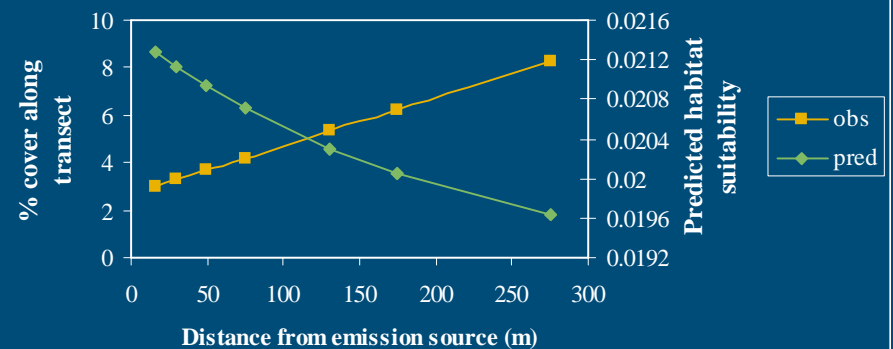
Deschampsia flexuosa

Holcus lanatus

Oxalis acetosella

Reduceren onzekerheid

Reduceren onzekerheid door:

- verbetering en verfijning randvoorwaardes (pH en N beschikbaarheid) op basis van metingen en waarnemingen (hoe meten we N-beschikbaarheid)
- modelvalidatie op waarnemingen (voorspelling pH en N-parameters)

Conclusies

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Conclusions

- Er bestaan verschillende methodes voor berekenen van kritische depositieniveaus, van empirisch tot (complexe) modellen; elke methode heeft voor- en nadelen.
- De statische versie van SMART2-MOVE is veelbelovend maar nog niet uitontwikkeld; meer validatie is nodig voor specifieke systemen. Op lokale schaal zijn de resultaten nog niet altijd bruikbaar. Op landelijke schaal zijn de resultaten goed vergelijkbaar met empirische waarden.
- Zwakke punt in de modellering van kritische depositieniveaus is de vertaling van Ellenberg getallen naar randvoorwaarden; hierdoor kan aanzienlijke onzekerheid ontstaan in de berekende depositie niveaus. Meer veldgegevens zijn nodig om dit te verbeteren, en mogelijk een verbetering van concepten (ander maat voor N beschikbaarheid)

Afsluiting

© Wageningen UR

